

J. C. Barfod: Märkvärdigheter rörande skånska adeln. Med inledning och anmärkningar av Gunnar Carlquist. Facsimile-upplaga Lund, Walter Ekstrand bokförlag 1977. xvi + 459 s., ill.

Genudsendelsen af litteraten J. C. Barfods (1753–1829) 'Märkvärdigheder' motiveres af forlaget ved deres efterspørgsel på det antikvariske bogmarked, og i denne henseende kan bogen måske nok have en mission. Og selvom udgiveren af den oprindelige udgave 1925, dr. Gunnar Carlquist påviste, at Barfods arbejde var andet og mere end boulevard-journalistik, har bogen kildemæssigt meget begrænset interesse. Den har form af breve stilet til C. Chr. Gjørwell, skrevet i (revolutionsårene) 1788–91 og åbenbart med henblik på publicering. Dens portrætter af samtidens skånske adel er ikke fri for træk af *chronique scandaleuse*, men rummer også mere lodige islæt af selvoplevelse og levende tradition; dens anekdotisk farvede efterretninger om 15- og 1600-tallets adelspersoner er derimod sekundære og som helhed uden værdi, så underholdende end kan være.

E. Ladewig Petersen

Studier i dansk befolkningshistorie 1750–1890 ved *Hans Chr. Johansen*. Odense Universitetsforlag 1976, 212 s.

I 1975 udgav Hans Chr. Johansen bogen »Befolkningsudvikling og familiestruktur i det 18. århundrede«, som byggede på en stikprøveanalyse af 26 danske landsogne, svarende til ca. 1 % af den danske befolkning omkring år 1800. I modsætning hertil er denne bog 4 mikrostudier, hvoraf kun de 2 bygger på materiale, som også indgik i den forrige bog.

Hans Chr. Johansens eget bidrag indskrænker sig til forordet og til et mindre studie over geografisk mobilitet i det 18. årh. Gennem eksempler fra Fodslette sogn på Langeland uddybes de beregninger over vandringer, som foretoges i værket fra 1975. Detailundersøgelsen er begrænset til 165 børn født mellem 1750 og 1769, specielt de 28 børn, som hverken er konstateret døde før konfirmationsalderen og heller ikke er konfirmerede i sognet.

Kaj Habekost undersøger den sociale mobilitet i Langelands Søndre herred omkring midten af det 19. årh. og tager sit udgangspunkt i 219 vielser i perioden 1856–58. I det næste mikrostudie analyserer Ane Dorthe Holt udvandringen til Amerika fra Humble sogn for en generation på 375 drenge født i årene 1855–64. Begge undersøgelser forsøger fra hver sit udgangspunkt at indsamle størst mulig information om personerne og deres familiemæssige og erhvervmæssige baggrund. Noget overraskende må man dog konstatere, at begrebsapparatet ikke er entydigt, idet Habekost s. 27 henregner boelsmændene til gårdmandsstanden, medens Holt s. 93 sidestiller dem med husmænd og indsiddere. Da begge undersøgelser er fra samme herred og begge deler materialet i de skarpt adskilte grupper 'gårdmænd' og 'husmænd', havde det været nok så rart med oplysning om, hvor omfattende boelsmandsgruppen har været. Er en forkert placering i stand til at forrykke resultatet?

Bogens absolut bedste del er Henning Nygård Larsens undersøgelse over familie- og husstandsstrukturen på landet i det 18. årh., byggende på 3 sogne på Lolland-Falster og i Præstø Amt. Metoden er familierekonstitution og materialet kirkebøgerne 1755–1801 og folketællingerne 1787 og 1801. Hvert sogn gennemgås minutøst, undertiden så minutøst, at det er svært at få overblik over tallene. En del af konklusionerne kunne have vundet i styrke ved en undersøgelse af beboelsesforholdene, således forekommer det tvivlsomt – uden en nærmere undersøgelse af om antallet af gårde, huse m.v. var uforandret – at konkludere, at tendensen mod mindre husstande mellem 1787 og 1801 udelukkende